

Eesti välisrände uued suundumused

Rände ulatuse ja suundade mõistmisel on olulised kaks struktuurset tegurit: riikidevaheline elatustaseme erinevus ja rahvastiku vanuseline koosseis. Elatustasemete erinevus on nagu reljeef looduses, mis paneb rändejõe voolama vasematest rii- kidest jõukamatesse. Rände ulatuse määrab aga teise tegurina ära elanikkonna vanuseline struktuur.

Nimelt ei jaotu töenäosus teise riiki elama asuda kõikide eartühmade vahel võrdset ja rändeurin- gutes eristatakse peamist rände- vanust (18–35), mil töenäosus elu- kohta vahetada on suurim. Kõik- jal Ida-Euroopas, sh Eestis, on suu- red 1980ndatel sündinud põlvkon- nad, kes on praegu parimas rän- de- ja tööturule sisenemise vanuses. Teiste sõnadega, nii potentsiaalseid töötajaid kui lahkujaid on nii Ees- tis kui mujal Ida-Euroopas praegu hästi palju. Lääne-Euroopa vananeb aga kiiresti ja jõuab praegu pensio- niikka, seetõttu on tööturul vajadus sisserändajate järele suur.

Kuigi ränne Ida-Euroopast, sh Eestist, Lääne-Euroopasse on ula- tuslik, ei ole selle täpne mõõtmi- ne lihtne ülesanne. Selge piirjoo- ne tõmbamine pendelrände, ajutise rände ja alalise rände vahele on kee- ruline, kuigi kontseptuaalselt võttes on piir selge.

Nimelt on ränne olemuslikult elukohavahetus ehk kodu vahetus. Välismaal töötamine ei ole seetõ- tu veel väljaränne. Ka Eesti näitel on palju selliseid inimesi, kes tööta- vad näiteks Soomes ja elavad näda- lavahetusel Eestis pere juures. Sel- liste inimeste kodu asub Eestis ning ÜRO definitsiooni kohaselt mää- rab nende püsielukoha pere eluko- hariik, mitte töökohariik. Seda eri- nevust on oluline mõista, sest sageli aetakse Soomes elamine ja Soomes töötamine omavahel lootusetult sassi ning Eestist väljarände ulatust määratletakse Soomes töötamise ulatuse kaudu.

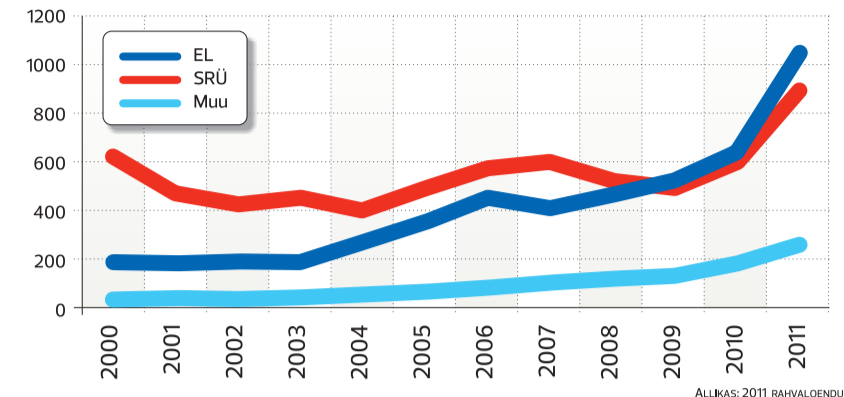
Eestist väljarände ulatuse mõistmisel on kõige kind- lam toetuda rahvaloenduste andmetele. 1989., 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse ning loendus- vahelisel ajal toimunud sündide ja surmade registreerimise arves- tamisel on võimalik kokku panna Eesti rahvastikubilanss, mis annab meile pildi ka väljarände ulatusest.

Sellisel moel tehtava lihtsa ar- vutuse tulemus näitab, et ühtekok- ku on natuke enam kui kahe aast- akümnega Eestist lahkunud ligi- kaudu 230 000 inimest. Vastava ar- vutuse saab teha ka eraldi rahvuse järgi. Selgub, et aastail 1989–2011 on välismaale elama asunud ligikau- du 50 000 eestlast. Seega on Eestist väljarändest tuleneva rahvastiku- kao ulatuse määranud mitte niivõrd eestlaste, kuivõrd teiste rahvus-

Natuke enam kui kahe aastaküm- nega on Eestist lahkunud ligi- kaudu 230 000 inimest, kellest eestlasi on umbes 50 000, kirjutavad Tartu Ülikooli teadlased **Tiit Tammaru** ja **Raul Eamets**. Samas on Eesti muutunud atraktiivseks ka sisserändajatele.

Sisserändajate arv

rühmade ränne. Tundub olevat ree- gel, et paljud eestlased tulevad mingil hetkel kodumaale tagasi, muude rahvuste esindajad lahkuvad aga pigem jäädavalt.

Mitmed tegurid viitavad Eestis sellele, et välis- rände suundumused on muutumas. Kõigepealt on oluli- selt kasvanud tagasiränne Eestis- se, eriti eestlaste puhul: 3500 inimeselt 1989.–2000. aastatel 14 500 inimeseni 2000.–2011. aastatel. Li- saks on toimunud veel kaks olulist muutust. Esiteks jõuavad peatselt nii tööturule sisenemise vanusesse kui peamisse rändeikka poole väik- semad 1990ndate sünnipõlvkon- nad. Nii on väga vähe töenäoline, et praegune ulatuslik väljaränne on «jätakuusutlik». Teiseks on praeguse ulatusliku väljarände varjus ka uus- sisseränne Eestisse pidevalt suure- nenud, seda peamiselt teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest.

Värskest avaldatud Kesk- ja Ida- Euroopa arengu instituudi aruan- ne asetab Eesti Ida-Euroopa riikide seas sisserändajate jaoks atraktiiv- suse edetabelis kolmandale koha- le Tšehhi Vabariigi ja Sloveenia jä- rel. Eesti on selles pingereas eespool Lõuna-Euroopa riikidest. Pingerea koostamise aluseks on mitmed elatustaseme ja tööturuga seotud indi- kaatorid. Mis siis iseloomustab sis- serännet? Kasutame rahvaloenduse andmeid. Selgub, et viimase küm- ne aasta jooksul on iga-aastane sis- seränne Eestisse kolmekordistunud, 1500 inimeselt 2000. aastal 4500 inimeseni 2011. aastal. Tagasirändajad moodustavad igal aastal stabiil- selt ligikaudu pooled Eestisse saa- bujatest. See omakorda tähendab, et viimase kümne aasta jooksul on kasvanud nii tagasiränne Eestisse kui uussisseränne. Nii saame tõde- da, et Eesti on juba muutunud sis- serändajate jaoks atraktiivseks, kui- gi sisserände mahud ei ole veel kui- gi suured ning jäävad seetõttu välja- rände varju.

Tundub olevat reegel, et paljud eestlased tulevad mingil hetkel kodumaale tagasi, muude rahvuste esindajad lahkuvad aga pigem jäädavalt.

Selliste suundumuste põhjal võib arvata, et praegu on ulatusli- ku väljarände kõrghetk ning rände- protsessid on pöördumas. See ei tä- henda kindlasti mitte, et ulatusli- ku väljarände pärast ei peaks muret tundma, küll aga peame olema val- mis uuteks väljakutseteks: Euroo- pa-siseseks ringlusrändeks ja sisse- rändeks.

Sisserändega seoses kipuvad esi- mese hooga pähe tulema mõtted suurtest probleemidest ning osali- selt on see õige. Suure üldistusena võib aga öelda seda, et sisserände mündil on kaks külge: majanduse ja tööturu mõttes on sisseränne pigem positiivse mõjuga, sotsiaalses ja ühiskonna sidususe plaanis aga pigem negatiivse mõjuga. Seega peab tark sisserändepoliitikaga tegelema mõlemaga paralleelselt.

Lisaks uussisserände kasvu- le on muutunud ka uussis- serände geograafia. Kuni 2000. aastate keskpaigani oli kõige olulisem sisseränne SRÜ riikidest, nüüd on sama oluliseks tõusnud sisseränne teistest ELi liikmesrii- kidest. Lisaks hõlmab see peami- selt kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu- du. Eestisse saabujate seas on juh- tide ja tippspetsialistide osakaal oluliselt suurem võrreldes nii väl- jarändajate kui Eesti püsielanike- ga. Seejuures ei ole suurt erinevust uussisserändajate ja tagasirändajate ametialases jaotuses.

Kokkuvõttes võib tõdeda, et väl- jarändel on oluline demograafiline mõju Eesti arengule, st väljarändaja- te hulk on endisel väga suur; sisse- rände demograafiline mõju on (veel) väiksem, kuid sotsiaalne mõju posi- tiivne kõrgkvalifitseeritud töötaja- te sisserände tõttu. Eesti on saamas osaks Euroopa ringlusrände süsteem- ist ning see on töenäoliselt kasva- va trendiga. Põhjuseks on seejuures tõrred kõrval ka õppimisränne.

Teemat käsitletakse lähemalt 27. märtsil Tallinnas Kumus rahvusvahelisel avalikkusele suunatud kon- verentsil «Tööränne Põhjamaades ja Balti riikides». Konverentsi kutsus ellu Põhjamaade ministrite nõuko- gu, kes korraldab üritust koos Tar- tu Ülikooli ja Taani Eesti-suursaat- konnaga.

MEIE UUS MAAILM

Henrik Roonemaa

Viie punkti pantvang

Umbes 125 000 Eesti inimest on oma telefoni laadi- nud Taxify äpi. Iga päev on neil võimalus sõidu lõppedes Taxify äpis taksojuhile hin- ne panna, «üks» kõige ma- dalam ja «viis» kõige kõrgem.

Need hinned ei jää saladuseks. Tellija näeb iga takso juures kollases kirjas ka tema keskmist hinnet. 5,0, 4,9, 4,8 ja nii edasi.

Selline hinnete jagamise süsteem on veebiteenuste ja äppidega märkamatu- l muutunud oluliseks osaks paljudest teenus- test, mida me iga päev tarbime. Filmiand- mebaasis IMDB hindavad vaatajad filme hinnetega ühest kümneni. Mõne äpi kau- du hotellituba reserveerides reastuvad väl- japakutud hotellid automaatselt neile an- tud keskmise hinde järgi. Tripadvisori, Yelpi või isegi Google Mapsi kaudu võõras linnas restorani otsides on kasutajate antud keskmise hinne üks kõige olulisemaid tegureid, miks otsustada ühe või teise poolt. Airbnb kaudu ööbimist otsides on hinne kesksel kohal. Mida laiemaks muutuvad meie vali- kuvõimalused, seda vähem oskame eristada head keskparasest, ja üks universaalne alus on just seesama kiretu number. Ja interneti- maailmas, kus omavahel puutuvad kokku võõrad inimesed, on seesama hinne pea ainus võimalus ette teada saada, mida teenu- sest oodata tasub.

Keskimate hinnete maailm on julm ja tipp on väga kitsas. Hiljuti välismaal puh- kamas käies sain selgeks, et hotell keskmise hindega 8,9 on töenäoliselt väga hea, 8,5 nii enam-vähem, aga 7,9 tähendab juba, et tuleks eemale hoida. Milleks ööbida hotel- lis hindega 7,9, kui samas kõrval on 8,5, kus teenindus on natuke sõbralikum, hommiku- söök natuke rikkalikum, toad natuke värs- kema remondiga? Äppe kasutavad inime- sed ei vali enam hea meelega isegi restorani, mille keskmine hinne ei ole 5,0 läheduses. Kriitiline hindevahemik on üliväike. Kuu- lus ülemaailmse taksovahendusfirma Uber näiteks peab juba juhte keskmise hindega 4,6 riskifaktoriks ning sellest alates ohustab juhti Uberist väljaviskamine. Enamik nende juhte on keskmise hindega 4,7–4,9.

Hull lugu, kui 4,6 on riskifaktor. Ma ei suuda isegi ette kujutada, mil- lisele minu tegevusele võiks suur hulk inimesi anda keskmiseks hindeks 4,7. Muidugi ma püüan anda endast parima, aga kui me hakkaks näiteks Postimehe lu- gejate käest küsima, milline võiks olla mu kolumnide keskmine hinne, ei tuleks sealt kardetavasti küll 4,6 kokku. Kui inime- sel on ülikooli lõputunnistusel keskmiseks hindeks 4,6, saab ta *cum laude* diplomi! Aga tuhandeid erinevate nõudmiste ja kes teab mis tujus ja konditsioonis olevaid inimesi teenindavad taksojuhti ähvardab sel- lise hinde eest töölepingu lõpetamine.

Seetõttu annan ma alati sellistes teenus- tes nii kõrge hinne, kui südametunnistus vähegi lubab. Mis siis, kui taksojuht oli liiga jutukas või liiga sõnakehv või sõitis korra lä- bi tänavaaugu. Mis siis, kui hotellis hommi- kusöögilauas olid praemunad otsa saanud. Nende inimeste igapäevane teenistus võib sõltuda 0,1 punktist. Viie punkti asemel on tegelikult kasutuses vaid kaks: «oli okei» ja «ei olnud okei».

Ja veel. Paljud vast seda ei teagi, aga nii Uberis kui ka Taxify hindavad taksojuhid ka sõitjat. Ise oma hinnet ei näe, aga mõne taksojuhi käest võib proovida küsida. Kui su hinne on halb, siis ühel hetkel takso liht- salt ei tule su väljakutse peale, ning kui vä- ga halb, siis visatakse sind teenuse kasutaja- te hulgast välja. Mulle tundub täitsa reaalne, et ka hotellid, restoranid ja muud asutused võiksid oma kliente hinnata.

See ei ole hea lahendus, aga see on pa- rim, mis meil on. Äpp, mis sunnib meid üks- teiseiga viisakalt käituma.

LUGEJATE KIRJAD

Ja pole sul tarvis teada, mida ma teen...

Riigikogu komisjonide tööst lugedes meenus mulle see tuntud lauluke. Kui i- ka komisjonide töö pole «lihtinimese» jaoks (hävitame lindistused ega nõua korraldiku protokollimist) ning «põhiline töö toimub komisjonides», siis mis on sellesama tavakodaniku ehk valija jaoks ette nähtud? Hiljuti sain teada, et polegi midagi. Nimelt pöördusin paari minule muret tekitanud küsimusega ühe komisjoni esimehe poole. Vastust ei saanud. Viisaka inimesena ootasin terve kuu ja esitasin siis oma küsimused uuesti. Kui ka siis vastust ei saanud,

tekkis mõte, et kas ei saadud või ei ta- hetud selgitada. Asusin siis asja uurima, et kas riigikogulane võiks kodaniku kü- simustele vastata. Sain teada, et ega i- ka ei pea, kui ei taha. Pole isegi ette nähtud korda kodanike kirjadele vasta- mise kohta. Vaat nii! Kas siis valija kui töөлövõtja ei peaks siiski saama mingitki tagasisidet töөлövõetu tegevuse kohta?

AIME KUUM

Isa aseaine

Noor naine kasvatab üksi kolme last. Mehelt laekuvad väljamõistetud ali- mendid ebaregulaarselt, väikeste summade kaupa, millega lapsi ei toida

ega kata. «Isa» väidab aga küünillisel: mul ei ole tööd. Ja tõesti – ametlikult töökoht puudub. Küll teeb ta aga «musti» otsi ehitusel, metsas, põllu- töodel jne. Sealt ju ometi mingi tulu tuleb. Isa aseaine, teisiti ju sellist meest nimetada ei saa, elab nagu mees muiste – on sageli vindine, nau- dib elu naiste seltis ja riietub viimas- te moerõõgatuste kohaselt.

Kas siiski ei tuleks taolistel juhtudel tegutseda resoluutsemalt – vastav pa- ragrahv on ju olemas. Muidu süveneb karistamatuse tunne sellistel kodanikel ja jõuamegi seisu, kus seadusetus on kasvanud üle pea.

HENN LAHESAARE

KIRJUTAJA POSTIMEHE AADRESSIL: MAAKRI 23A, TALLINN 10145, FAKS 666 2301 GILDI 1, TARTU 50095, FAKS 739 0345 E-POST: KIR@POSTIMEES.EE